

**Archeologisch bureauonderzoek project
wisselwoningen Bilderdijkstraat 14 te
Heemskerk, gemeente Heemskerk (NH)**

opdrachtgever
datum
auteur
projectleider
projectnummer
versie
status
MUG-publicatie

Woonopmaat
1 oktober 2019
M.J.M. de Wit
V. Muijskens
19300710
1.0
definitief
2019-47

**Protocol
4002**

indw

MUG-projectnummer	19300710
Opdrachtgever	Woonopmaat Postbus 20 1960 AA Heemskerk T: 0251 25 60 10 E: post@woonopmaat.nl
MUG-publicatie	2019-47
Bevoegd gezag	Gemeente Heemskerk Beleidsmedewerker Monumenten & Archeologie Postbus 1 1960 AA Heemskerk T: 14 0251 E: post@heemskerk.nl
Beheer en plaats documentatie	MUG Ingenieursbureau b.v.
Onderzoekmeldingsnummer	4720545100
Tekst	M.J.M. de Wit
Afbeeldingen	MUG Ingenieursbureau b.v., tenzij anders aangegeven
Status	definitief
Uitgegeven door	MUG Ingenieursbureau b.v. Postbus 136 9350 AC Leek T: 0594 55 24 20 E: info@mug.nl
Datum	1 oktober 2019
ISSN	1875-5313

INHOUDSOPGAVE

Samenvatting	1
1 Inleiding	2
1.1 Aanleiding voor het onderzoek	2
1.2 Ligging van het onderzoeksgebied	2
1.3 Ontwikkelingsplannen opdrachtgever	3
1.4 Objectgegevens	3
1.5 Doel van het onderzoek	3
1.6 Gemeentelijk beleid	3
2 Het bureauonderzoek	5
2.1 De opzet van het onderzoek	5
2.2 Huidige situatie	5
2.3 Aardwetenschappelijke situatie	5
2.4 Bekende archeologische waarden	9
2.5 Historische situatie	13
2.6 Gespecificeerd archeologisch verwachtingsmodel	14
3 Conclusie en advies	15
3.1 Conclusie	15
3.2 Advies	15
Literatuur en bronnen	16

BIJLAGEN

Bijlage 1 Boorpuntenkaart en boorstaten milieukundig onderzoek (*bron: Veldkamp 2019*)

Samenvatting

Advies

MUG Ingenieursbureau b.v. adviseert om de graafwerkzaamheden binnen het onderzoeksgebied (sleuven ten behoeve van nutsleidingen en fundering stelconplaten) archeologisch te laten begeleiden (opgraving, variant begeleiding).

Dit advies is niet overgenomen door het bevoegd gezag, gemeente Heemskerk. De gemeente heeft besloten dat op het terrein eerst verkennende boringen moeten worden gezet, om te bepalen of archeologisch karterend vervolgonderzoek noodzakelijk is. Het verkennend booronderzoek dient zich te richten op het gehele plangebied om alle voorgenomen bouwwerkzaamheden, waaronder ook het onderheien, archeologisch te kunnen toetsen.

Samenvatting onderzoek

Binnen het onderzoeksgebied worden 40 wisselwoningen gebouwd. Door deze werkzaamheden worden mogelijk archeologische resten bedreigd. Op het onderzoeksgebied staat momenteel een schoolgebouw dat binnenkort zal worden gesloopt.

Het onderzoeksgebied ligt binnen de bebouwde kom van Heemskerk, op de grens met de historische dorpskern. In de historische dorpskern kunnen archeologische resten uit de middeleeuwen en de nieuwe tijd worden verwacht. In het onderzoeksgebied zelf is nog niet eerder archeologisch onderzoek uitgevoerd, de onderzoeken en de vondstmeldingen in de directe omgeving van het onderzoeksgebied hebben weinig archeologische resultaten opgeleverd. De wijk waar het huidig onderzoeksgebied in ligt, Poelenburg, werd vanaf de jaren 1950 bebouwd. Het schoolgebouw op de locatie dateert van 1960. Vóór die tijd was het in gebruik als bouwland. In de 19^e en het begin van de 20^e eeuw is aan de westkant van het onderzoeksgebied in eerste instantie een pad en later een (onverharde) weg aanwezig, voorlopers van de huidige Van Lennepaan.

Binnen het onderzoeksgebied liggen strandwalafzettingen (Formatie van Naaldwijk, Laagpakket van Zandvoort) op getijafzettingen (Formatie van Naaldwijk, Laagpakket van Wormer). De strandwalafzettingen liggen binnen de maximale ontgravingsdiepte voor toekomstige nieuwbouw, tot circa 1,5 m-mv. Archeologische resten vanaf de bronstijd zijn vooral te verwachten in de top van de strandafzettingen, maar kunnen ook dieper in de strandafzettingen worden aangetroffen.

1 Inleiding

1.1 Aanleiding voor het onderzoek

Aanleiding tot het hier beschreven archeologische bureauonderzoek zijn de plannen van woningbouwvereniging Woonopmaat voor de bouw van veertig wisselwoningen op de locatie van het nog bestaande schoolgebouw aan de Bilderdijkstraat 14 te Heemskerk. Door deze werkzaamheden worden mogelijk archeologische resten bedreigd. Conform de Erfgoedwet en het gemeentelijk beleid moet het onderzoeksgebied eerst onderzocht worden op de aanwezigheid van archeologische waarden.

Het bureauonderzoek is uitgevoerd conform de eisen van BRL 4000, protocol 4002.¹

Tabel 1. Overzicht inzet tijd en personeel

Onderdeel onderzoek	Naam	Actorstatus	Datum
Opstellen bureauonderzoek	M.J.M. de Wit	senior KNA-archeoloog	8 juli 2019
Projectleiding	V. Muijskens	-	

1.2 Ligging van het onderzoeksgebied

Het onderzoeksgebied ligt aan de Bilderdijkstraat 14 te Heemskerk. Op het onderzoeksgebied staat momenteel een schoolgebouw dat binnenkort zal worden gesloopt (zie afbeelding 1). De oppervlakte van het plangebied is circa 3600 m². De maaiveldhoogte is tussen de 0,2 en de 0,3 m+NAP.

Afbeelding 1. Topografische kaart met hierop aangegeven het onderzoeksgebied (rood) en omgeving (bron: Esri Nederland & Community Maps Contributors)

¹ inzage in BRL4000 zie <https://www.sikb.nl/archeologie/richtlijnen/brl-4000>

1.3 Ontwikkelingsplannen opdrachtgever

Er zijn nog geen exacte tekeningen van de nieuwe situatie.

Voor de woningen zelf worden ofwel sleuven gegraven tot een diepte van circa 1,5 m-mv ten behoeve van een fundering op stelconplaten, ofwel worden de woningen gefundeerd op heipalen. Voor de aanleg van de riolering zal door het terrein een sleuf gegraven worden van ongeveer 80 m lang. De sleuf zal een diepte krijgen van ongeveer tot 1,50 m-mv, de breedte op het maaiveld is ongeveer 3,5 m. Het riool komt in/ onder een centrale weg door het midden van het terrein te liggen. De waterleiding en leidingen bestemd voor elektra komen minder diep te liggen (circa 0,80 m-mv) en hiervoor is ook een smallere sleuf nodig (circa 1 m breed).²

1.4 Objectgegevens

Tabel 2. Algemene gegevens van het onderzoeksgebied

Provincie	Noord-Holland
Gemeente	Heemskerk
Plaats	Heemskerk
Toponiem	Bilderdijkstraat 14
Kaartblad	19C
Coördinaten	NW 106.695/502.810 NO 106.743/502.832 ZW 106.734/502.749 ZO 106.788/502.785
Oppervlakte onderzoeksgebied	circa 3600 m ²
Kadastrale gegevens	03346 (kadastraal perceel)

1.5 Doel van het onderzoek

Het doel van dit bureauonderzoek is het opstellen van een specifiek archeologisch verwachtingsmodel voor het onderzoeksgebied.

1.6 Gemeentelijk beleid

De richtlijnen³ van gemeente Heemskerk waaraan het onderzoek moet voldoen zijn de volgende: het onderzoeksgebied valt binnen het bestemmingsplan Centrum Heemskerk en heeft een Waarde - Archeologie 2 (zie afbeelding 2). Het is verboden op of in de gronden met de bestemming Waarde - Archeologie 2 grondwerkzaamheden uit te voeren die dieper reiken dan 40 cm-mv over een oppervlakte groter dan van 60 m². De huidige ingrepen overschrijden deze vrijstellingsgrenzen, waardoor archeologisch onderzoek noodzakelijk is.

² Informatie verkregen van de opdrachtgever

³ Inzage beleid via <http://www.ruimtelijkeplannen.nl/web-roo/roo/>

Afbeelding 2. Uitsnede uit het bestemmingsplan Centrum Heemskerk met hierop aangegeven het onderzoeksgebied (roodomlijnd) (bron: ruimtelijkeplannen.nl)

2 Het bureauonderzoek

2.1 De opzet van het onderzoek

Op basis van bestaande informatie over bekende archeologische, historische en aardkundige waarden, wordt de gespecificeerde, archeologische verwachting voor het onderzoeksgebied opgesteld. Hierin wordt beschreven of er archeologische resten aanwezig kunnen zijn in het onderzoeksgebied en wat de potentiële aard, datering en omvang hiervan is. Daarnaast wordt bekeken of en in welke mate de voorgenomen werkzaamheden in het onderzoeksgebied een bedreiging vormen voor het verwachte bodemarchief. Indien er van bedreiging van het bodemarchief sprake is, wordt geadviseerd op welke wijze hiermee in het vervolgtraject van de plannen rekening kan worden gehouden. Voor inzage in de gehanteerde periode- en tijdsindeling wordt verwezen naar tabel 3.

Tabel 3. Vereenvoudigde archeologische tijdsschaal (*bron: Brandt et al. 1992*)

Periode	Van	Tot
Oude steentijd of paleolithicum	-	8800 voor Chr.
Middensteentijd of -mesolithicum	8800 voor Chr.	4900 voor Chr.
Nieuwe steentijd of neolithicum	5300 voor Chr.	2000 voor Chr.
Bronstijd	2000 voor Chr.	800 voor Chr.
IJzertijd	800 voor Chr.	12 voor Chr.
Romeinse tijd	12 voor Chr.	450 na Chr.
Vroege middeleeuwen	450 na Chr.	1050 na Chr.
Late middeleeuwen	1050 na Chr.	1500 na Chr.
Nieuwe tijd	1500 na Chr.	heden

2.2 Huidige situatie

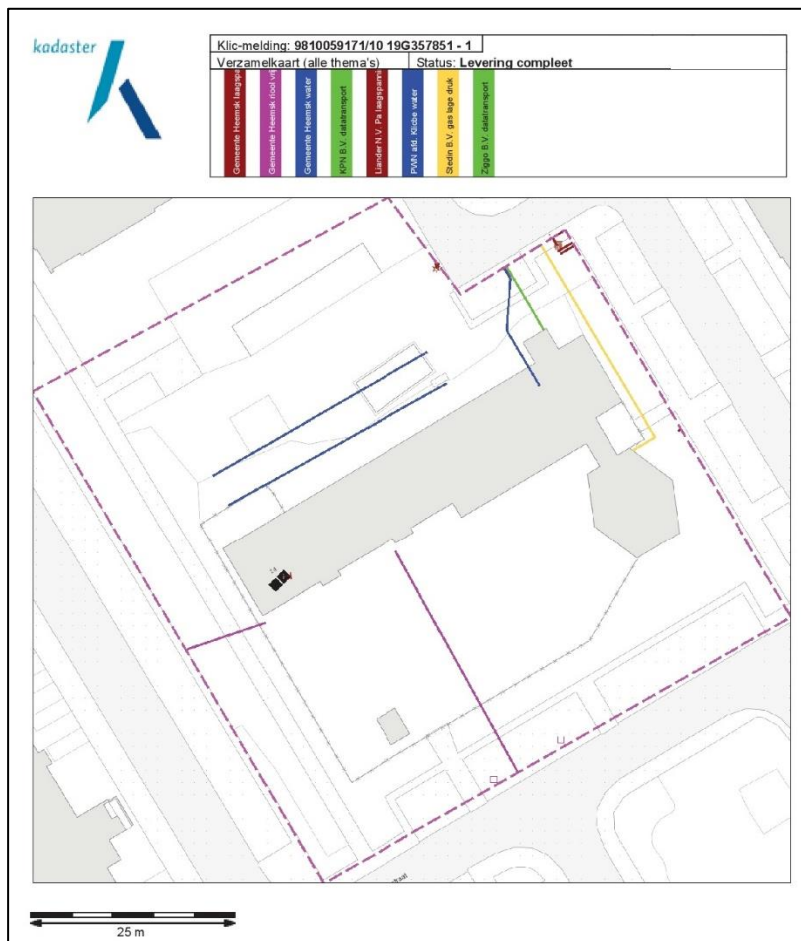
Op het onderzoeksgebied staat momenteel een schoolgebouw dat binnenkort zal worden gesloopt. Ook ligt binnen het onderzoeksgebied een groot aantal kabels en leidingen (zie afbeelding 3).⁴ De huidige bebouwing en de kabels en leidingen zullen voor bodemverstoringen hebben gezorgd.

2.3 Aardwetenschappelijke situatie

De trefkans op archeologie wordt sterk bepaald door het type landschap. Er is altijd een relatie tussen de situering van archeologische vindplaatsen en de mogelijkheden die het landschap voor bewoning en gebruik bood, vaak samenhangend met specifieke landschapselementen. Deze relatie kan verschillen per archeologische periode en per complextype. Aan de hand van de geraadpleegde aardkundige gegevens kunnen uitspraken worden gedaan over de gebruiksmogelijkheden van het landschap door de mens in de verschillende archeologische perioden.

De volgende tekst is overgenomen uit het onderzoek van Hebinck (2009, pp. 6-7, zie ook paragraaf 2.4). Het onderzoeksgebied ligt in de West-Nederlandse kustzone, aan de rand van het Oer-IJ. De ontstaansgeschiedenis van dit gebied hangt sterk samen met de holocene zeespiegelstijging. Aan het eind van de laatste ijstijd (het Weichselien) stond de zeespiegel als gevolg van het water dat was opgeslagen in de ijskappen, ongeveer 125 m lager dan nu. Het afsmelten van deze ijskappen aan het eind van het Weichselien en het begin van het Holoceen had een grote zeespiegelstijging tot gevolg. Tot 7000 jaar geleden verliep deze stijging zeer snel. In West-Nederland ontstonden iets ten westen van de huidige kustlijn strandwallen, met daarachter een wadden- en kweldergebied. Aan de rand van dit kweldergebied ontstonden door uittredend grondwater zoetwatermoerassen, waarin veenvorming optrad. Door de voortdurende zeespiegelstijging kwam de kustlijn steeds verder landinwaarts te liggen, waardoor ook het kustmoeras steeds verder landinwaarts opschoof en er over het reeds gevormde veen

⁴ KLIC-melding 19G357851

Afbeelding 3. Verzamelkaart van de aanwezige kabels en leidingen binnen het onderzoeksgebied
(bron: kadaster.nl/ KLIC)

nieuwe mariene sedimenten werden afgezet. Zo ontstond op het oude pleistocene landoppervlak een dunne laag veen met daarop een pakket mariene afzettingen. Dit veen vormt het basisveen van de Formatie van Nieuwkoop. De mariene afzettingen vormen het Laagpakket van Wormer (getijdeafzettingen) en het Laagpakket van Zandvoort (strandwalafzettingen), binnen de Formatie van Naaldwijk (De Mulder *et al.* 2003).

Tussen circa 5500 en 4500 jaar geleden was de snelheid van de zeespiegelstijging dusdanig afgenomen dat de kustlijn zich stabiliseerde (Beets & Van der Spek 2000). Vanaf deze tijd konden de strandwallen zich in westelijke richting uitbreiden, waarbij de jongere wallen ten westen van de oudere wallen werden gevormd. Door de doorgaande zeespiegelstijging nam de hoogte van de strandwallen in westelijke richting toe. De uitbouw van de kust door de vorming van nieuwe strandwallen ging door tot circa 4000–3000 jaar geleden (Berendsen 2005a). De afzettingen van deze strandwallen behoren binnen de Formatie van Naaldwijk tot het Laagpakket van Zandvoort (De Mulder *et al.* 2003). Door de uitbouw van de kust werd een vrijwel gesloten rij van strandwallen gevormd. Alleen bij de riviermondingen van de Maas, de Oude Rijn en de Vecht, bij Egmond, werden de strandwallen onderbroken. Hierdoor kreeg de zee minder invloed op het achterliggende land en trad er in dit gebied verzoeting op waardoor er op grote schaal veen (Hollandveen) werd gevormd. Ook in de strandvlakten tussen de strandwallen werd veen gevormd (Berendsen 2005b).

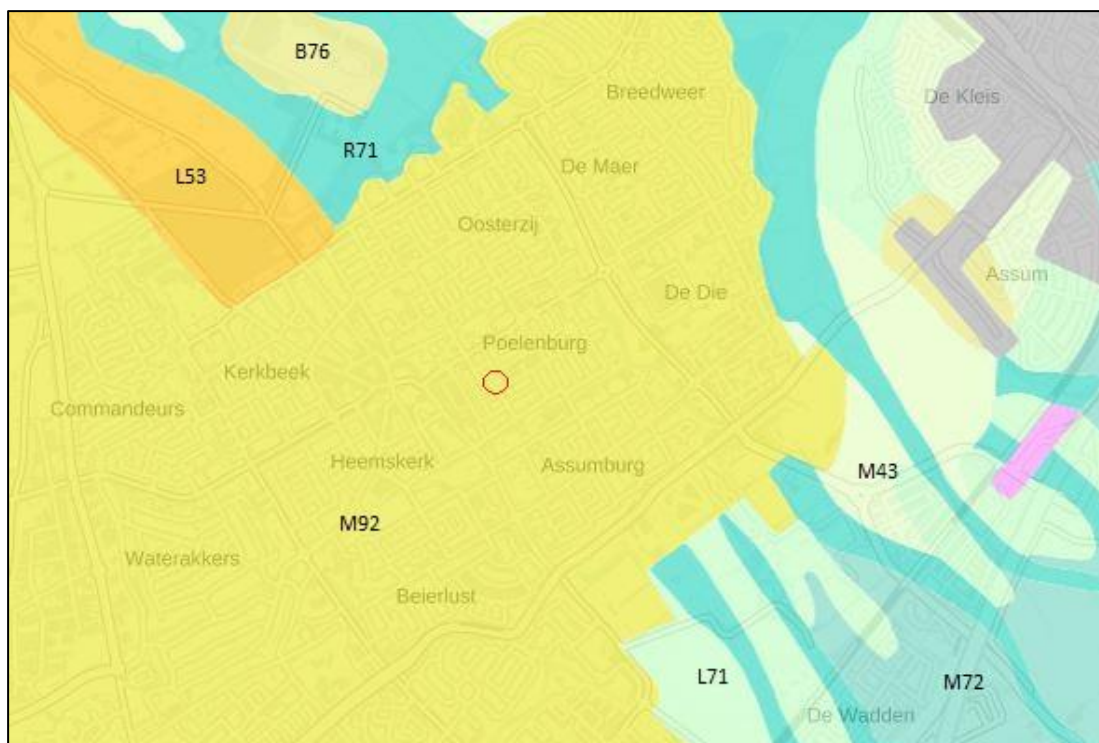
In deze periode vormde het Oer-IJ (de monding van de Vecht) nog de enige open verbinding met zee in de omgeving van het onderzoeksgebied. Door deze opening stroomden de Overijsselse en Utrechtse Vecht naar zee (Berendsen 2005b). Het was als estuarium vooral actief van 2500 v. Chr. tot het begin van de jaartelling (Rosing 1995). Het Oer-IJ is tijdens een transgressiefase flink uitgebreid, waardoor er een groot getijdebekken ontstond. Binnen het bereik van het Oer-IJ werd het Hollandveen deels geërodeerd. Elders werd op het Hollandveen een pakket getijdeafzettingen

gevormd). Rond het begin van de jaartelling verzandde het zeegat van het Oer-IJ bij Castricum, waardoor er weer op grotere schaal veenvorming op kan treden. Een deel van het Oer-IJ bleef bestaan als binnenmeer. In de omgeving van het onderzoeksgebied ligt direct op de Oer-IJ-afzettingen nog een laag klei, de zogenaamde IJ-afzettingen (Rosing 1995). Deze afzettingen zijn aangevoerd vanuit de IJ-boezem, die in het oosten in open verbinding stond met het Almere en later de Zuiderzee. Deze afzettingen zijn vooral gevormd tussen 1200 en 1400 na Chr.

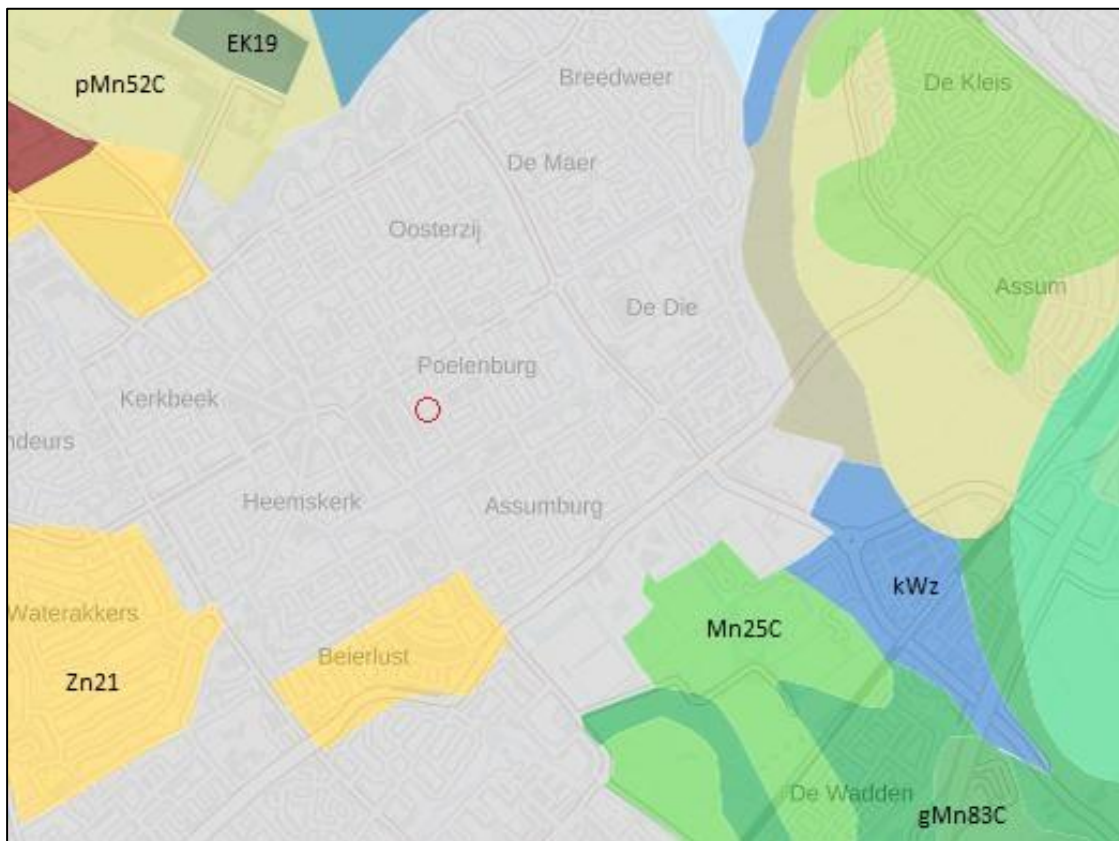
Ten westen van het onderzoeksgebied liggen de strandwallen. De strandwallen vormden voor lange tijd de hogere en drogere delen in een verder vooral nat gebied. Dit hoogteverschil is goed te zien in afbeelding 5. De strandwallen waren daardoor aantrekkelijke locaties voor bewoning. Op de strandwallen kon verstuing plaatsvinden waardoor lage duinen ontstonden, de zogenaamde Oude Duinen. De fijnzandige afzettingen hiervan behoren tot het Laagpakket van Schoorl (De Mulder *et al.* 2003). Veel van deze Oude Duinen zijn echter vanaf de late middeleeuwen afgegraven. Vanaf de 10^e eeuw werd het kustprofiel steiler en vond erosie aan de kust plaats. Hierdoor kwam een grote hoeveelheid zand beschikbaar waardoor de Jonge Duinen konden worden gevormd, die veel hoger zijn dan de Oude Duinen. De vorming van de Jonge Duinen was rond 1600 voltooid (Berendsen 2005b).

Het onderzoeksgebied ligt volgens de geomorfologische kaart in een vlakte ontstaan door afgraving en/of egalisatie van duinen of strandwallen (code M92 op afbeelding 4). Ten noorden van het onderzoeksgebied ligt nog een klein restant van een strandwal (code B76) en van een kustduin (code L53). Ten zuiden, noorden en oosten van de vlakte waarin het onderzoeksgebied zich bevindt liggen een getij-kreekbedding, / zee-erosiegeul (code R71), een vlakte en welvingen van een binnendelta (codes M43 en L71) en een vlakte van getijafzettingen (code M72).

Het onderzoeksgebied is op de bodemkaart niet gedocumenteerd (zie afbeelding 5). Gezien de bekende bodems rondom het onderzoeksgebied lijkt het waarschijnlijk dat binnen het onderzoeksgebied vlakvaaggronden van leemarm en zwak lemig zand voorkomen (code Zn21). Ten zuiden, noorden en oosten van het onderzoeksgebied komen kalkarme leek-/woudeerdgronden (code pMn52C), tuineerdgronden van lichte zavel (code EK19), moerige eerdgronden met een zavel- of kleidek en een moerige tussenlaag op zand (code kWz), kalkarme poldervaaggronden (code Mn25C) en knippige poldervaaggronden (code gMn58C) voor. De maaiveldhoogte is tussen de 0,2 en de 0,3 m+NAP (zie afbeelding 6).

Afbeelding 4. Het onderzoeksgebied (rode cirkel) op de geomorfologische kaart
(bron: <https://archis.cultureelerfgoed.nl/>)

Afbeelding 5. Het onderzoeksgebied (rode cirkel) op de bodemkaart (bron: <https://archis.cultureelerfgoed.nl/>)

Afbeelding 6. Uitsnede van het Actueel Hoogtebestand Nederland waarop het onderzoeksgebied rood omlijnd is aangegeven (bron: <https://ahn.arcgisonline.nl/ahnviewer/>)

In Dinoloket zijn twee geologische boringen opgenomen die in de buurt van het onderzoeksgebied zijn gezet (zie afbeelding 7). In boring B19C 1395 bestaat de bovenste 1,5 m-mv uit een opgebracht pakket (0,3 m+NAP tot

1,2 m-NAP). Hieronder bevinden zich klei- en zandpakketten die behoren tot de Formatie van Naaldwijk, Laagpakket van Walcheren, afzettingen die zijn gevormd in het Oer-IJ-systeem. In boring B19C 1394 bestaat de bovenste 2 m-mv uit zandafzettingen van de Formatie van Naaldwijk, Laagpakket van Zandvoort (1 m+NAP tot 1 m-NAP). Hieronder liggen klei- en zandafzettingen van de Formatie van Naaldwijk, Laagpakket van Wormer. Archeologische resten vanaf de bronstijd kunnen worden verwacht in de zandafzettingen van de Formatie van Naaldwijk, Laagpakket van Zandvoort.

In het onderzoeksgebied zelf is zeer onlangs een milieukundig booronderzoek uitgevoerd (Veldkamp 2019). Er zijn in totaal veertien boringen gezet, waarvan er drie (boringen 1 t/m 3) tot 2/2,5 m-mv zijn doorgezet en één (boring 14) tot 1,1 m-mv (zie bijlage 1). De overige boringen zijn een stuk minder diep gezet, tot 0,5 m-mv. Op basis van deze diepere boringen is de globale bodemopbouw binnen het onderzoeksgebied:

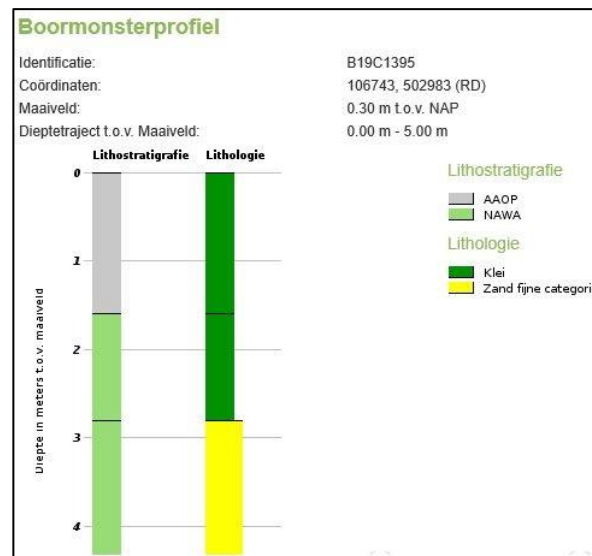
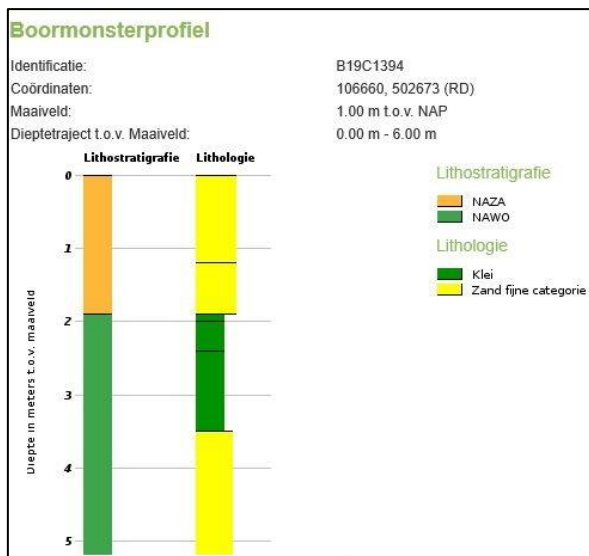
- 0,0 - 0,8 m-mv zand, matig fijn, zwak siltig zwak humeus;
- 0,8 - 1,5 m-mv zand, matig fijn, zwak siltig;
- 1,5 - 2,0 m-mv klei, matig siltig;
- 2,0 - 2,5 m-mv zand, matig fijn, zwak siltig.

De bodemkundige/geologische interpretatie van deze bodemopbouw komt overeen met die van boring B19C 1394, waarbij de bovenste 80 cm van het profiel als bouwvoor/tuingrond/opgebrachte laag kan worden geïnterpreteerd en de lagen daaronder als afzettingen van respectievelijk de Formatie van Naaldwijk, Laagpakket van Zandvoort en de Formatie van Naaldwijk, Laagpakket van Wormer.

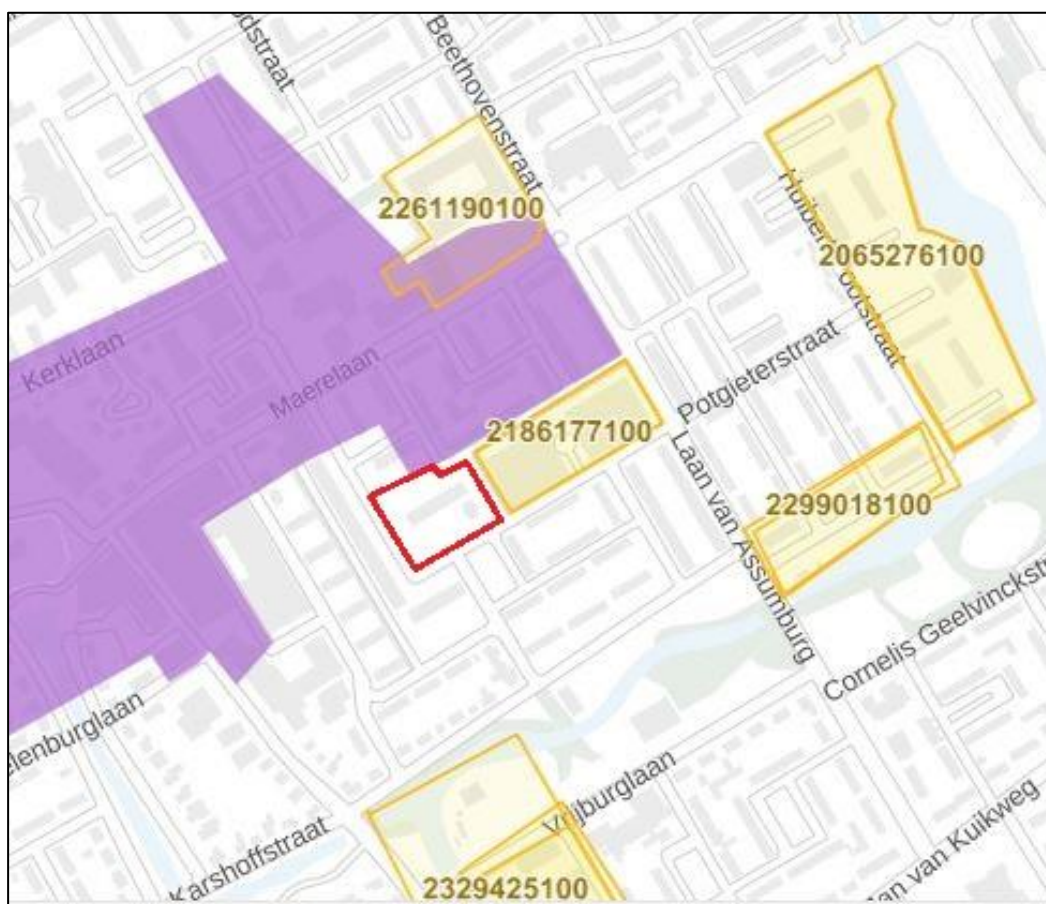
2.4 Bekende archeologische waarden

Het onderzoeksgebied grenst aan AMK-terrein 13948, een terrein van hoge archeologische waarde. Het betreft de historische kern van het dorp Heemskerk, met bewoningssporen vanaf de late middeleeuwen. Als begrenzing van de historische dorpskern is gekozen voor de omvang van de bebouwingsoppervlakte zoals die bestond rond het midden van de 19^e eeuw.

In het onderzoeksgebied zelf is nog niet eerder archeologisch onderzoek uitgevoerd. In een straal van circa 500 m is een aantal archeologische onderzoeksgebied en vondstmeldingen bekend (zie tabellen 4 en 5 en afbeeldingen 8 en 9). Uit deze onderzoeken en vondstmeldingen blijkt dat op de locatie van de kern van Heemskerk/ het AMK-terrein veel archeologische resten zijn gevonden uit de periode vroege middeleeuwen-nieuwe tijd. Ook zijn hier resten van oudere bewoning gevonden, daterend vanaf de bronstijd. De onderzoeken en vondstmeldingen in de directe omgeving van het onderzoeksgebied hebben weinig archeologische resultaten opgeleverd.

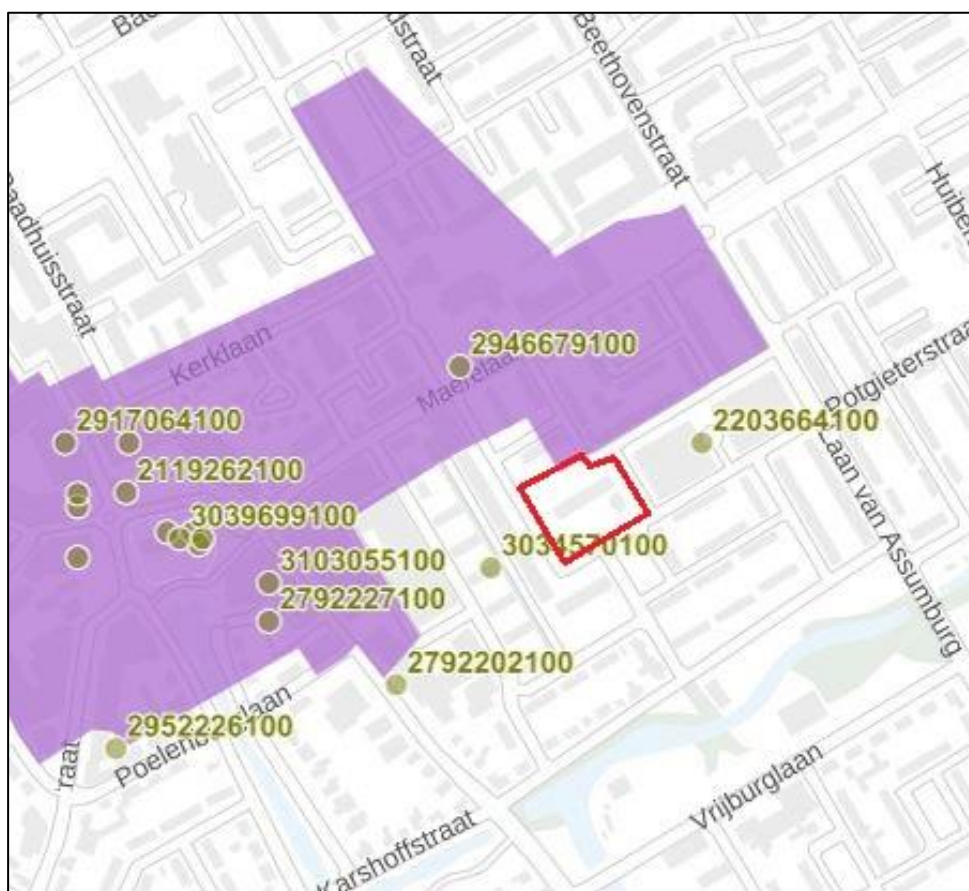
Afbeelding 7. Geologische boringen nabij het onderzoeksgebied (bron: dinoloket.nl)

Afbeelding 8. Het onderzoeksgebied (rood omlijnd) op een uitsnede uit Archis3 met AMK-terrein (in paars) en onderzoeksmeldingen (bron: downloadbare bestanden Archis2, aangevuld met data uit Archis 3; Esri Nederland & Community Maps Contributors)

Tabel 4. Onderzoeksmeldingen

Onderzoeksmelding	Beschrijving
2261190100	Bureau-booronderzoek door ARC bv. Uit het onderzoek is gebleken dat de bodem op het onderzoeksgebied voor een belangrijk deel recent verstoord is, waarschijnlijk bij de bouw (en sloop) van de huidige bebouwing. Er is geen vervolgonderzoek aanbevolen (Hebinck 2009).
2065276100	Proefsleuvenonderzoek door de UvA, uitgevoerd in 2005. In Archis/DANS is geen documentatie van dit onderzoek te vinden.
2186177100	Booronderzoek door ADC Archeoprojecten in verband met geplande nieuwbouw in Plangebied Poelenburgplantsoen 1 t/m 40 (Van Kappel & Van Lil 2008), gevolgd door een proefsleuvenonderzoek (Jezeer 2008). Binnen het plangebied werd een eendenkooi uit de 17 ^e eeuw verwacht, mede naar aanleiding van een gyttja-laag die is aangeboord tijdens het booronderzoek en op basis van historisch kaartmateriaal. Resten van een eendenkooi zijn tijdens het proefsleuvenonderzoek echter niet aangetroffen, alleen recente sporen.
2299018100	Proefsleuvenonderzoek door ADC Archeoprojecten. In de proefsleuven is een aantal sporen aangetroffen, waarvan er één in de nieuwe tijd dateert. De datering van de overige sporen is niet bekend. De vindplaats wordt niet behoudenswaardig geacht, er is geadviseerd het plangebied vrij te geven voor ontwikkeling (Huisman 2010).
2329425100	Bureauonderzoek, gevolgd door een boor- en proefsleuvenonderzoek door Hollandia Archeologen (Poulus 2011a, Poulus 2011b, Salomons & Hakvoort 2013) op de locatie Slotheerenbuurt. Op de locatie werd Kasteel Rietwijk verwacht. Het onderzoek heeft aangetoond dat het recentelijk tot op grote diepte is verstoord door vergravingen en opgebrachte zandpakketten. In geen van de opgravingsputten van het proefsleuvenonderzoek kwamen sporen voor die ouder zijn dan 19 ^e eeuws.

Abbeelding 9. Het onderzoeksgebied (roodomlijnd) op een uitsnede uit Archis3 met AMK-terrein (in paars) en een deel van de vondstmeldingen (bron: downloadbare bestanden Archis2, aangevuld met data uit Archis 3; Esri Nederland & Community Maps Contributors)

Tabel 5. Vondstlocaties

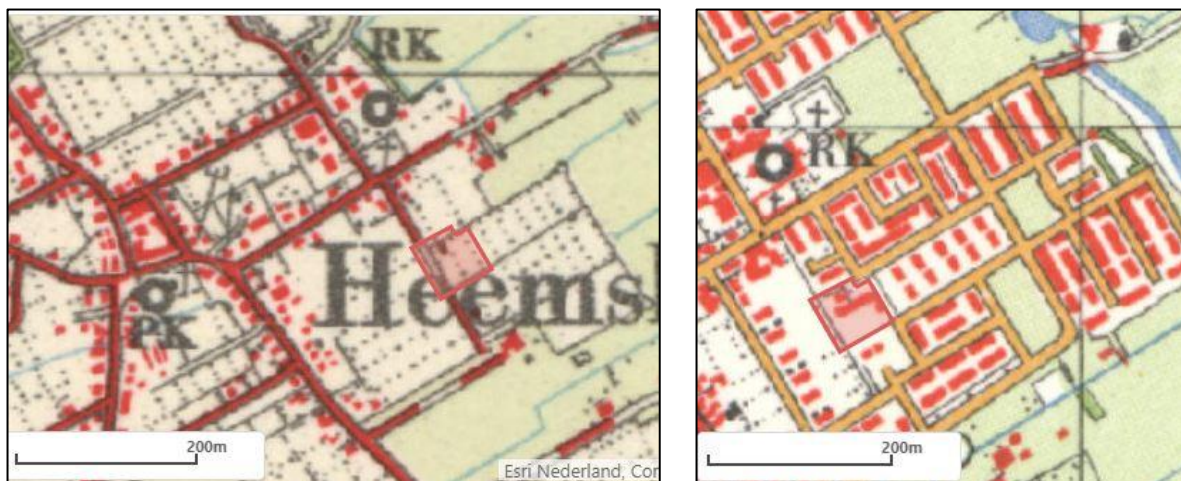
Vondstlocatie	Beschrijving
2203664100	Zie onderzoeksmelding 2186177100
2946679100	17 ^e -eeuwse funderingen van de St. Laurentiuskerk, waarneming gedaan na opruiming oud kerkhof t.b.v. nieuwbouw.
3034570100	Fragmenten van pilaar, 17 ^e of 19 ^e eeuws, te voorschijn gekomen uit een voortuin van een woonhuis. De locatie ligt op slechts 30 m afstand van het voormalige kasteelterrein Poelenburg. Waarschijnlijk zijn de fragmenten hiervan afkomstig.
2792202100	Akkerlaag met ploegsporen en handgevormd aardewerk uit de periode vroege-midden-ijzertijd, eind jaren 1970 aangetroffen in een bouwput
2952226100	Vondst van inheems Romeins aardewerk en laatmiddeleeuwse scherven
2792227100	Vondst van bewoningssporen en handgevormd aardewerk uit de periode vroege-midden-ijzertijd
3103055100	Opraving in bouwput in centrum van Heemskerk door AWN-Beverwijk in 1991. Onder een ijzertijd-akkerlaag, die enige scherven aardewerk opleverde, werden twee veenlagen gevonden. Deze zijn mogelijk te vergelijken met veenlagen uit de brons- en ijzertijd zoals deze in Velsen zijn gevonden (uitlopers Hollandveen: 1000-600 v.Chr. en 500-300 v.Chr.).
3039699100	Begraafplaats Nederlands Hervormde Kerk, laatmiddeleeuwse en nieuwtijdse vondsten zijn gedaan bij vrij oppervlakkige plantsoenwerkzaamheden (aardewerk, grafzerken, bouw materiaal).
2119262100	Archeologisch proefsleuvenonderzoek op Burgemeester Nieleplein door ADC Archeoprojecten (Roessingh 2006). Onderzoek op de locatie van de laatmiddeleeuwse commanderie (uithof) van de Orde van Sint Jan. Onder de funderingen van deze uithof zijn bewoningssporen uit de late middeleeuwen gevonden (kuilen en greppels).
2917064100	Vondsten verzameld uit een bouwput aan de Deutzlaan. De vondsten bestaan uit vroeg- en laatmiddeleeuws aardewerk.

2.5 Historische situatie

Zoals in paragraaf 2.4 al is vermeld zijn in de dorpskern van Heemskerk bewoningssporen aangetroffen die dateren vanaf de bronstijd. De dorpskern ligt op een oude strandwal. De strandwal werd ook gebruikt als bouwland en de enige laaggelegen gebieden waren vooral in gebruik als grasland. De dorpskern van Heemskerk kwam reeds in de middeleeuwen volledig tot ontwikkeling nabij de geestgrond (akkergebied) van een domeinhof. In de middeleeuwen legde men zogenaamde 'geesten' aan op de ruggen van de strandwallen. Dit waren langgerekte, ovaalvormige akkerbouwcomplexen, omringd door een weg. Binnen de ringweg lagen de akkers, net erbuiten waren de nederzettingen (en dan met name aan de uiteinden van de geest), hoewel men aanvankelijk tussen de akkers woonde. Het dorp Heemskerk en het nabijgelegen Nooddorp en Hoogendorp/Hofdorp zijn allen op een geest ontstaan. De oudste vermelding van Heemskerk dateert van vóór het jaar 860, toen het waarschijnlijk 'Scupildhem' heette.

Reeds vóór 1049 stond te Heemskerk al een kerk. De eerste vermelding hiervan dateert uit 1063 in een oorkonde waarin sprake is van een Kerk voor Hemezen. Binnen het grondgebied van de huidige gemeente waren twee domeinhoven aanwezig, onder andere het grafelijk domein Hofland, dat in 1248 werd opgeheven. Behalve sporen uit de middeleeuwen en later zijn in de bodem van de dorpskern ook prehistorische resten aanwezig (Alders *et al.* 2009). Het dorp Heemskerk behield zijn agrarisch karakter tot in de 20^e eeuw, toen met de komst van industriële ontwikkelingen rondom de IJmond de industrie een veel grotere rol ging spelen en de regio verstedelijkte.

De wijk waar het huidige onderzoeksgebied in ligt, Poelenburg, werd vanaf de jaren 1950 bebouwd. Op de topografische kaart van 1955 is de woonwijk in wording, op de kaart van 1962 is de bebouwing een feit. Binnen het onderzoeksgebied is dan de huidige bebouwing zichtbaar (zie afbeelding 10). Totdat het onderzoeksgebied deel ging uitmaken van de woonwijk was het in gebruik als bouwland, zoals te zien is op de kadastrale kaart uit het begin van de 19^e eeuw (zie afbeelding 11). In de 19^e en het begin van de 20^e eeuw is aan de westkant van het onderzoeksgebied in eerste instantie een pad en later een (onverharde) weg aanwezig⁵, voorlopers van de huidige Van Lenneplan.

Afbeelding 10. Het onderzoeksgebied (roodomlijnd) op de topografische kaarten uit 1955 (links) en 1962 (rechts)
(bron: <http://www.topotijdreis.nl/>)

⁵ Bron: topotijdreis.nl

Afbeelding 11. Het onderzoeksgebied (roodomlijnd) op de kadastrale minuut van 1811-1832
(bron: <http://beeldbank.cultureelerfgoed.nl/>)

2.6 Gespecificeerd archeologisch verwachtingsmodel

Het onderzoeksgebied ligt binnen de bebouwde kom van Heemskerk, op de grens met de historische dorpskern. In de historische dorpskern kunnen archeologische resten uit de middeleeuwen en de nieuwe tijd worden verwacht. In het onderzoeksgebied zelf is nog niet eerder archeologisch onderzoek uitgevoerd, de onderzoeken en vondstmeldingen in de directe omgeving van het onderzoeksgebied hebben weinig archeologische resultaten opgeleverd. De wijk waar het huidige onderzoeksgebied in ligt, Poelenburg, werd vanaf de jaren 1950 bebouwd. Vóór die tijd was het in gebruik als bouwland. In de 19^e en het begin van de 20^e eeuw is aan de westkant van het onderzoeksgebied in eerste instantie een pad en later een (onverharde) weg aanwezig⁶, voorlopers van de huidige Van Lennepaan. Het onderzoeksgebied zelf is rond 1960 bebouwd. Bij de bouw van de huidige school en het leggen van de nutsleidingen zal de bodem plaatselijk verstoord zijn.

Geomorfologisch gezien ligt het onderzoeksgebied in een vlakte ontstaan door afgraving en/of egalisatie van duinen of strandwallen (Formatie van Naaldwijk, Laagpakket van Zandvoort), met hieronder -vanaf een diepte van circa 1 m-NAP- getijafzettingen (Formatie van Naaldwijk, Laagpakket van Wormer). In het onderzoeksgebied is zeer onlangs een milieukundig booronderzoek uitgevoerd, rondom de bestaande bebouwing. De interpretatie van deze boringen bevestigt bovenstaande beeld van de bodemopbouw. De bovenste circa 80 cm van het bodemprofiel kan als bouwvoor/tuingrond/opgebrachte laag worden geïnterpreteerd, hieronder ligt een pakket matig fijn, zwak siltig zand en vanaf ongeveer 1,5 m-mv (circa 1,2 m-NAP) liggen de getijafzettingen.

Archeologische resten vanaf de bronstijd zijn vooral te verwachten in de top van de strandafzettingen, maar kunnen ook dieper in de strandafzettingen worden aangetroffen.

⁶ Bron: topotijdreis.nl

3 Conclusie en advies

3.1 Conclusie

Uit het bureauonderzoek blijkt dat binnen het onderzoeksgebied strandwalafzettingen (Formatie van Naaldwijk, Laagpakket van Zandvoort) liggen op getijafzettingen (Formatie van Naaldwijk, Laagpakket van Wormer). De strandwalafzettingen liggen binnen de maximale ontgravingsdiepte voor toekomstige nieuwbouw, tot circa 1,5 m-mv. Archeologische resten vanaf de bronstijd zijn vooral te verwachten in de top van de strandafzettingen, maar kunnen ook dieper in de strandafzettingen worden aangetroffen.

Het onderzoeksgebied ligt op de grens van de historische dorpskern van Heemskerk. In de historische dorpskern kunnen archeologische resten uit de middeleeuwen en de nieuwe tijd worden verwacht. Archeologische onderzoeken in de directe omgeving van het onderzoeksgebied hebben tot nu toe weinig archeologische resultaten opgeleverd.

Op basis van de aanwezigheid van strandwalafzettingen binnen de verstoringsdiepte van de toekomstige nieuwbouw wordt aanbevolen een archeologisch vervolgonderzoek uit te voeren (zie paragraaf 3.2).

3.2 Advies

MUG Ingenieursbureau b.v. adviseert om de graafwerkzaamheden binnen het onderzoeksgebied (sleuven ten behoeve van de nutsleidingen en fundering stelconplaten) archeologisch te laten begeleiden (opgraving, variant begeleiding).

Dit advies is niet overgenomen door het bevoegd gezag, de gemeente Heemskerk. De gemeente heeft besloten dat op het terrein eerst verkennende boringen moeten worden gezet, om te bepalen of archeologisch karterend vervolgonderzoek noodzakelijk is. Het verkennend booronderzoek dient zich te richten op het gehele plangebied om alle voorgenomen bouwwerkzaamheden, waaronder ook het onderheien, archeologisch te kunnen toetsen. Milieukundige boringen worden niet geaccepteerd als verkennende boringen in archeologische zin omdat naar andere parameters wordt gekeken.⁷

⁷ Beoordeling conceptbureauonderzoek gemeente Heemskerk, 6 september 2019

Literatuur en bronnen

Geraadpleegde literatuur:

- Alders, G.P., J. Roefstra & L. den Boon, 2009. *Bijlagen bij de Beleidsnota Archeologie gemeente Heemskerk*. Haarlem (Cultuurhistorisch Erfgoed Noord-Holland 129).
- Berendsen, H.J.A., 2005a. *Fysisch-geografisch onderzoek. Thema's en methoden*. Assen. (Fysische geografie van Nederland). 4e geheel herziene druk.
- Beets, D.J. & A.J.F. van der Spek, 2000. The Holocene evolution of the barrier and the backbarrier basin of Belgium and the Netherlands as a function of Late Weichselian morphology, relative sea-level rise and sediment supply. In: *Netherlands Journal of Geosciences* 79, pp. 3–16.
- Berendsen, H.J.A., 2005a. *Fysisch-geografisch onderzoek. Thema's en methoden*. Fysische geografie van Nederland). Assen.
- Berendsen, H.J.A., 2005b. *Landschappelijk Nederland. De fysisch-geografische regio's*. Assen.
- Brandt, R.W. et al. (red), 1992. *Archis, Archeologisch basisregister, versie 1.0*. Amersfoort.
- Hebinck, K.A., 2009. *Een archeologisch bureau-onderzoek en inventariserend veldonderzoek (IVO) door middel van boringen aan de Beethovenstraat te Heemskerk (NH)*. Geldermalsen (ARC-Rapporten 2009-221).
- Huisman, N., 2010. *Heemskerk, Coornhertstraat. Een Inventariserend Veldonderzoek in de vorm van proefsleuven*. Amersfoort (ADC-rapport 2478).
- Jezeer, W., 2008. *Heemskerk, Poelenburgplanstoen*. Amersfoort (ADC-rapport 1553).
- Kappel, K. van & R. van Lil, 2008. *Heemskerk, Poelenburgplantsoen 1 t/m 40*. Amersfoort (ADC-rapport 1337).
- Mulder, E.J.F. de, M.C. Geluk, I. Ritsema, W.E. Westerhoff & T.E. Wong, 2003. *De ondergrond van Nederland*. Utrecht.
- Poulus, E., 2011a. *Archeologisch bureauonderzoek Slotheerenbuurt, Heemskerk*. Zaandijk (Hollandia Reeks 360).
- Poulus, E., 2011b. *Inventariserend veldonderzoek d.m.v. boringen (IVO-O) plangebied Slotheerenbuurt te Heemskerk, fase I*. Zaandijk (Hollandia Reeks 392).
- Roessing, W., 2006. *Heemskerk, Burgemeester Nielenplein. Een Inventariserend Veldonderzoek in de vorm van proefsleuven*. Amersfoort (ADC-rapport 653).
- Rosing, H., 1995. *Bodemkaart van Nederland, schaal 1:50.000; Toelichting bij de kaartbladen 9 West Texel (gedeeltelijk), 14 West en 14 Oost Medemblik, 15 West Stavoren (gedeeltelijk) en 19 West Alkmaar*. Wageningen (Bodemkaart van Nederland Schaal 1:50.000).
- Salomons, K.T. & A. Hakvoort, 2013. *Inventariserend veldonderzoek middels proefsleuven Slotheerenbuurt, gemeente Heemskerk*. Zaandijk (Hollandia Reeks 453).
- Veldkamp, J., 2019. *Verkennd bodemonderzoek Wisselwoningen Bilderdijkstraat 14 Heemskerk*. Leek, MUG Ingenieursbureau b.v. (projectnummer 19300411).

Geraadpleegde bronnen:

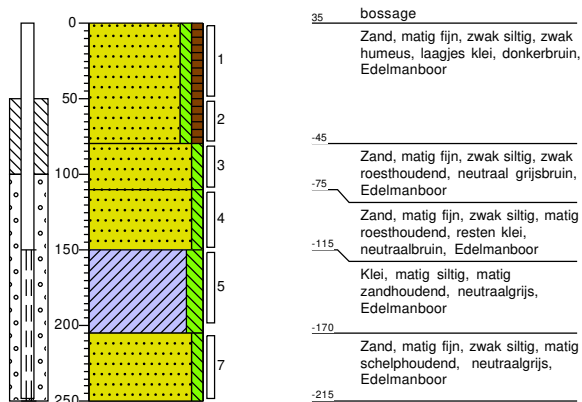
- <http://www.hisgis.nl>;
- KNA (www.sikb.nl);
- Esri Nederland & Community Maps Contributors; Archis3 via <https://zoeken.cultureelerfgoed.nl>, aangevuld met gegevens uit de downloadbare bestanden van Archis2;
- <https://easy.dans.knaw.nl>;
- <http://ahn.arcgisonline.nl/ahnviewer/>;
- <https://www.dinoloket.nl/ondergrondgegevens>;
- <http://www.topotijdreis.nl>;
- <http://www.kadaster.nl/KLIC>;
- gegevens opdrachtgever;
- <http://www.ruimtelijkeplannen.nl/>.

**Bijlage 1 Boorpuntenkaart en boorstaten
milieukundig onderzoek
(bron: Veldkamp 2019)**

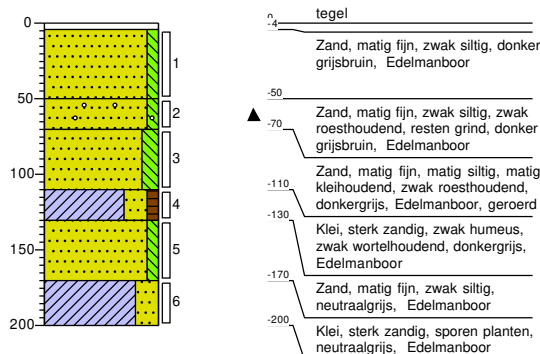

Bijlage: Boorprofielen**Boring: 01**

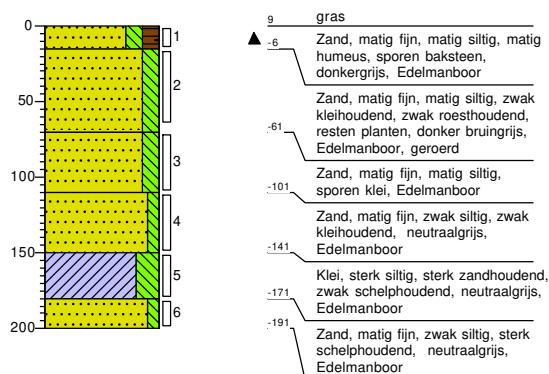
X: 106758,17
 Y: 502814,26
 Datum: 20-6-2019
 Boormeester: O. Roelfzema

Boring: 02

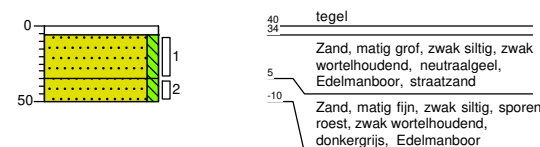
X: 106746,63
 Y: 502761,78
 Datum: 20-6-2019
 Boormeester: O. Roelfzema

Boring: 03

X: 106749,47
 Y: 502814,03
 Datum: 20-6-2019
 Boormeester: O. Roelfzema

Boring: 04

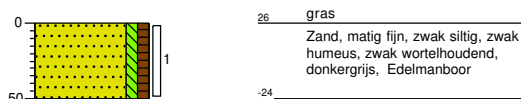
X: 106772,05
 Y: 502773,42
 Datum: 20-6-2019
 Boormeester: O. Roelfzema

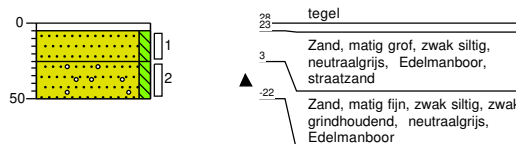
Projectnaam: Wisselwoningen te Heemskerk
 Projectcode: 19300710
 Opdrachtgever: Woonopmaat

Bijlage: Boorprofielen**Boring: 05**

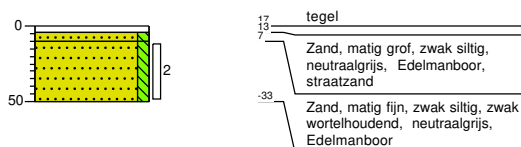
X: 106758,33
 Y: 502780,46
 Datum: 20-6-2019
 Boormeester: O. Roelfzema

Boring: 06

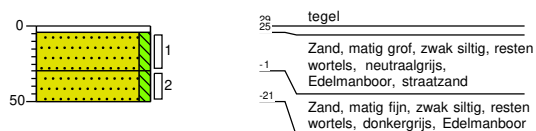
X: 106764,11
 Y: 502793,59
 Datum: 20-6-2019
 Boormeester: O. Roelfzema

Boring: 07

X: 106745,77
 Y: 502780,42
 Datum: 20-6-2019
 Boormeester: O. Roelfzema

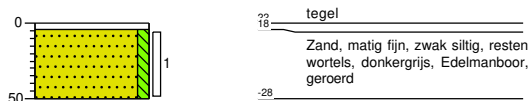
Boring: 08

X: 106731,07
 Y: 502780,39
 Datum: 20-6-2019
 Boormeester: O. Roelfzema

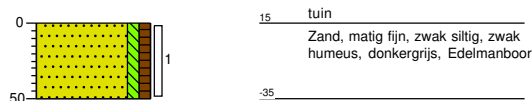

Bijlage: Boorprofielen**Boring: 09**

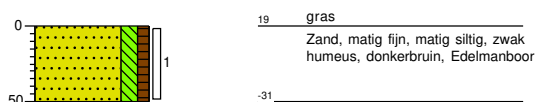
X: 106773,86
 Y: 502803,75
 Datum: 20-6-2019
 Boormeester: O. Roelfzema

Boring: 10

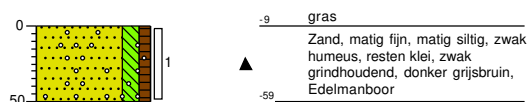
X: 106722,41
 Y: 502791,14
 Datum: 20-6-2019
 Boormeester: O. Roelfzema

Boring: 11

X: 106733,43
 Y: 502804,41
 Datum: 20-6-2019
 Boormeester: O. Roelfzema

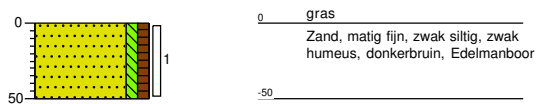
Boring: 12

X: 106725,75
 Y: 502811,60
 Datum: 20-6-2019
 Boormeester: O. Roelfzema

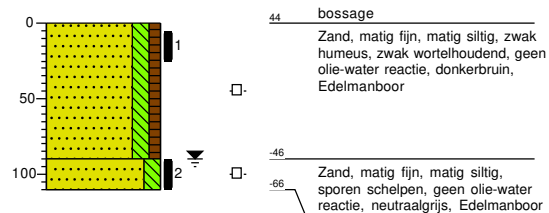

Bijlage: Boorprofielen**Boring: 13**

X: 106719,51
 Y: 502799,77
 Datum: 20-6-2019
 Boormeester: O. Roelfzema

Boring: 14

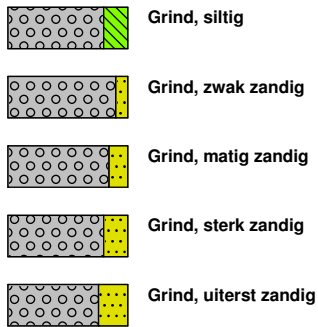
X: 106759,31
 Y: 502811,78
 Datum: 20-6-2019
 Boormeester: O. Roelfzema

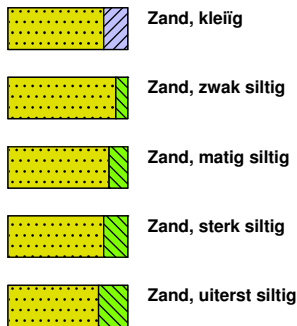
Projectnaam: Wisselwoningen te Heemskerk
 Projectcode: 19300710
 Opdrachtgever: Woonopmaat

Legenda (conform NEN 5104)

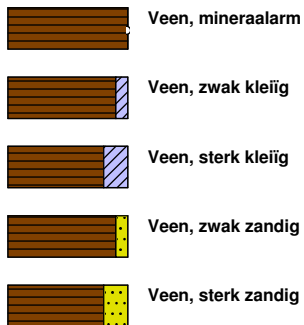
grind

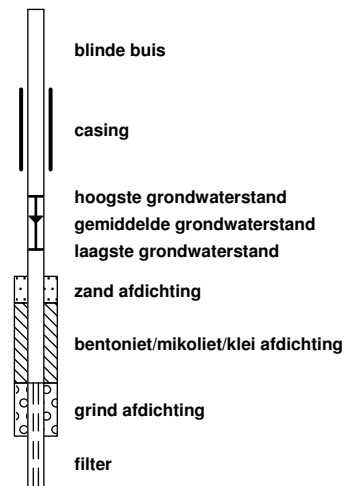
zand

veen

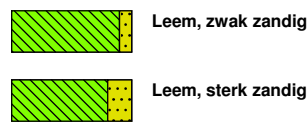
peilbuis

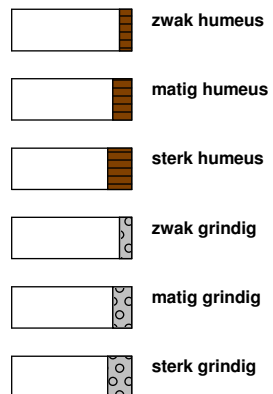
klei

leem

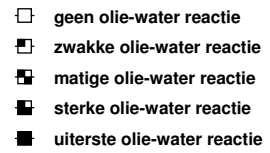
overige toevoegingen

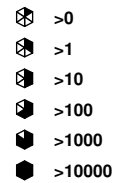
geur

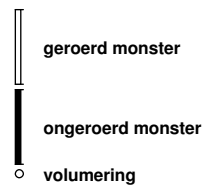
olie

p.i.d.-waarde

monsters

overig

